

адже потребує генерування великої кількості креативних ідей, постійної та продуктивної роботи в команді, здатності вислухати думку всіх та прийняти колективне рішення. Водночас, на думку педагога, театралізована діяльність впливає позитивно на розвиток кожної особистості дитини, дозволяє розкрити індивідуальності та здібності кожного.

Співпрацюючи із педагогами школи, ми організували постановку театру природи для молодших школярів. Спершу ми пішли на прогулянку в парк, учні уважно вели спостереження, фіксували зміни, які відбулися в довкіллі восени. Потім разом склали історію-опис осінньої природи, яку використали в основі сценарію театрального дійства. Спільно склавши сценарій, учнів було поділено на чотири групи, які розпочали підготовку до постановки. Група «Золотий листочок» займалася оформленням декорацій; група «Осіння палітра» готувала костюми до свята; III група – «Осінній вальс» підбирала необхідне музичне оформлення; IV група – «Багряний передзвін» була відповідальна за організацію та проведення репетицій. Загалом, постановка театру природи була вдалою, вона дозволила учням краще пізнати природне довкілля, здружитися в процесі підготовки спектаклю, креативно виконувати поставлені завдання, спільно приймати рішення та відповідально ставитися до колективної справи.

Отже, театральна творчість школярів має значний потенціал для їхнього розвитку. Участь дітей у будь-якій театральній постановці стимулює їх оригінально мислити, аналізувати, давати оцінку дійовій особі, роль якої виконує дитина, партнерам, з якими грає дитина, тобто бути постійно в процесі пізнання, відкривати нове в собі і в навколишньому світі. Театральне мистецтво формує в дітей цілеспрямований погляд на світ, створює можливість не лише для естетичного сприйняття, але, насамперед, естетичної діяльності, що формує творця, активну, ініціативну особистість. У процесі театральної діяльності активно формуються soft skills (м'які навички) особистості, що дозволяють розвивати навички комунікації, здатності працювати в команді, креативно мислити, раціонально використовувати власний час тощо. В освітніх закладах кожен педагог має усвідомити, що без дитячого театру виховний процес є досить буденним і менш цікавим. В освітніх закладах має насамперед утверджуватися думка, що театральна творчість – це не формування майбутнього артиста, не дитяча розвага, а важливий навчально-виховний засіб особливого розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів.

Література

1. Барановська І. Театр ляльок у початковій школі: навчально-методичний посібник / І. Барановська. – Вінниця, 2015. – 170 с.
2. Гишка Н. Формування загально навчальних умінь та навичок в учнів початкових класів [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-zagalnonavchalnih-umin-ta-navichok-v-uchniv-pochatkovih-klasiv>
3. Муляр Н. Виховання дітей молодшого шкільного віку засобами театального мистецтва / Н. Муляр. – Дрогобич. – 8 с.
4. М'які навички [Електронний ресурс]: – Режим доступу до ресурсу: <http://firststep.com.ua/article/myaki-navichki-soft-skills-ditini-ta-ikh-rozvitok#--->
5. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
6. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг.ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34-46.

УДК 373.2:376-056.2/.3 .091

Л.Ліхницька,

кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

L. Likhitska,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

Анотація. У статті проаналізовані педагогічні умови формування науково дослідних навичок у молодших школярів, етапи становлення умови формування, проблеми, етапи проведення самої роботи та умови успішного захисту.

Abstract. The article analyzes the pedagogical conditions of formation of research skills of younger students, stages of formation of the conditions of formation, problems, stages of conducting the work itself and conditions of successful protection.

Ключові слова: молодший шкільний вік, науково-дослідна робота, дослідницька діяльність, організація дослідницької діяльності.

Keywords: junior school age, research work, research activity, organization of research activity.

У психолого-педагогічній літературі часто йдеться про необхідність створення особливих умов для організації дослідницької діяльності учнів. На сьогодні організація дослідницької діяльності школярів є наслідком соціального замовлення суспільства і держави, і є пріоритетом дітей середнього і старшого шкільного віку.

Разом із тим, молодший шкільний вік – один із найважливіших етапів в житті дитини, що багато в чому визначає її майбутній розвиток. Проте, досвід залучення в дослідну діяльність молодших школярів недостатньо висвітлений у педагогічній літературі.

Тож метою нашого дослідження буде обґрунтувати саме педагогічні умови організації дослідження молодших школярів, характерні особливості й поетапність побудови роботи.

Не зважаючи на те, що сензитивність цього вікового періоду передбачає залучення молодших школярів до занять дослідницькою діяльністю [2, с.110] і у молодшому шкільному віці знаходиться на етапі становлення, що обумовлює її специфічні особливості, такі як:

1. Залучення молодшого школяра до дослідної діяльності ґрунтується на пізнавальному інтересі, найбільш властивому цій віковій категорії.
2. У дослідницькій діяльності важливе місце в організації дослідницької діяльності посідають не лише дитячі дослідження, а й спеціальні заняття з формування відповідних умінь.
3. Уміння, що формуються в процесі дослідницької діяльності є складовою частиною загальнонавчальних умінь, необхідних учням у майбутньому для успішної навчальної діяльності.

Специфіка дослідницької діяльності молодших школярів полягає також в її багатосуб'єктності. Крім учня і його наукового керівника, суб'єктом діяльності виступають батьки, без підтримки і допомоги яких заняття молодших школярів дослідницькою діяльністю значно унеможлиблюється або послаблюється.

На основі цих джерел, а також аналізу освітньої практики початкової школи нами були виділені такі педагогічні умови формування дослідницьких умінь молодших школярів [3, с.59]:

По-перше - облік вікових і індивідуальних особливостей дітей:

- використання адекватних методів навчання;
- адаптація понять, пов'язаних із дослідницькою діяльністю, до віку учнів;
- доступність форм і методів досліджень, що проводяться, відповідність тематики дослідження віковим особливостям і особистісним інтересам молодших школярів.

Дослідження повинно бути посильним, цікавим і значущим для дитини, корисним для його особистісного розвитку. Індивідуальний підхід дозволяє враховувати здібності, можливості, інтереси, темп роботи кожного учня, регулювати допомогу дорослого, яку вони надають в процесі навчального дослідження.

По-друге, мотивованість дослідницької діяльності учнів реалізується за рахунок

- створення ситуацій практичного та інтелектуального утруднення в урочній та у позаурочній діяльності,
- актуалізації потреби в нових знаннях,

- в розширенні кола інтересів учнів, повідомлення ним знань про дослідницьку діяльність та її значення для людини.

Необхідно допомагати учням бачити сенс їхньої творчої дослідницької діяльності, її можливості в реалізації власних здібностей, в саморозвитку і самовдосконаленні, розумінні цінності дослідницької діяльності.

По-третє, діяльність педагога, котрий

- є ментором навчально-дослідницької діяльності і сам повинен володіти знаннями залучати учнів у співробітництво і співтворчість,

- володіти творчим потенціалом для організації процесу навчального дослідження, що відповідає віку та інтересам дітей,

- створювати творче освітнє середовище шляхом організації пошуку, заохочення творчих починань і дій дітей, використання творчих дослідницьких завдань, продуктивних методів навчання,

- створювати можливості для самореалізації учнів, для прояву їх самостійності й ініціативності.

Важливо забезпечити педагогом систематичність процесу розвитку дослідницьких умінь молодших школярів. Істотну роль в цьому грає технологія організації дослідницької діяльності, згідно з якою градуються дослідні заняття із застосуванням ігрових, дослідницьких, проблемних і евристичних методів навчання.

Проблемою дослідницьких умінь учнів переймалися такі педагоги, як В. І. Андрєєв, С. П. Арсенова, В. В. Успенський та інші, з'ясувавши, що можна виділити п'ять груп дослідницьких умінь молодших школярів [6, с.70]: організаційні уміння; пошукові знання та навички; інформаційні уміння; презентаційні (оформити і представити результат своєї роботи); аналітичні оціночні уміння.

Тож, дослідницькі вміння дітей молодшого шкільного віку ми визначаємо як інтелектуальні та практичні, пов'язані із самостійним вибором і застосуванням прийомів і методів дослідження на доступному для дітей матеріалі і тих, що відповідають етапам навчального дослідження.

Умови ефективності дослідницької діяльності:

1. Бажання. Учень повинен прагнути займатися дослідженням. Цього має хотіти і сам учитель (досліджувати саме цю тему). Якщо напрямок чи тема не будуть цікаві хоча б комусь одному, дослідження не буде мати успіху.

2. Доступність. Учень повинен зуміти це зробити. Але, перш за все це повинен вміти зробити вчитель. Хіба моливо керувати дослідницькою діяльністю, якщо не уявляє собі всю структуру роботи, не знає методики, не можете визначити напрямки детальності? Для виконання роботи в учня вже повинні бути сформовані певні компетентності.

3. Учень повинен отримати задоволення від своєї роботи. (І вчитель теж – від своєї діяльності і від роботи учня).

Послідовність виконання дослідницької роботи складатися з кількох етапів. Перший – формулювання теми. Другий – мети і завдань дослідження. На третьому відбуваються теоретичні дослідження, потім – експериментальні дослідження. П'ятим етапом є аналіз і оформлення наукових досліджень. Наступним, і чи не найважливішим є впровадження і визначення ефективності наукових досліджень. І нарешті – публічний показ робіт на різного роду конференціях та читаннях.

Для того, щоб сформулювати тему дослідження, необхідно врахувати той момент, що має бути у назві питання щодо вирішення проблеми вибору.

Багато часу в дослідницькій роботі (приблизно третину) ми працюємо над правильним формулюванням теми і мети роботи, а також вибір або відпрацювання методики проведення дослідження. Інша третина часу витрачається на те, що зібрати потрібний матеріал під час спостережень або при проведенні дослідів. Потім потрібно ще не менше третини терміну на обробку матеріалу, аналіз проведеного дослідження і узагальнення, і врешті – на написання тексту роботи.

Тому в підготовчий період ми рекомендуємо не тільки обрати тему для дослідження і сформулювати його наукову новизну й завдання, але й зібрати якомога більше інформації про предмет вивчення через знайомство з літературою або обговорення теми з фахівцями. Усякому дослідженню має передувати детальне вивчення інформації з літературних, опитувальних або будь-

яких інших джерел.

Цікавою буде така тема дослідження, де у назві наявне будь-яке протиріччя або відсутні об'єктивні відомості. Розробкою наукової теми є розв'язання суперечностей, що сприятиме розвитку основ наукових умінь і до отримання нових знань.

Важливо зауважити, що успіх будь-якої роботи перш за все залежить від того, наскільки ясно сформульована мета дослідження і його завдання. Мета роботи повинна бути чітко сформульованою, при цьому ми маємо чітко виділити питання, на яке ми хочемо отримати відповідь.

Крім цього, мета повинна бути доступна для конкретного дослідника. Формулювання завдань дослідження – теж досить складне й трудомістке заняття. При їхній постановці дослідник повинен чітко сформулювати, для чого проводилося дослідження, що треба було спостерігати і з'ясувати, що хотілося б дізнатися. Питання, котрі ставляться в задачах, мають бути чіткими і мати на увазі однозначну відповідь (як ми будемо шукати відповідь на поставлене у назві дослідження питання).

Планування роботи також повинно містити необхідність у виборі методів роботи і у визначенні методики проведення дослідження. Очевидно, що істину дають не припущення, а точно і правильно підібрані факти і їхнє пояснення, тому дуже важливою є розробка методики збору цих фактів. Добре продуманий і підібраний метод дослідження часто створює основу його успіху.

Після постановки мети і завдань і вибору методів дослідження, учитель надає учневі план дослідження з приблизними зазначенням часових проміжків.

Встановлення будь-яких закономірностей починається зі збору фактів, що стосуються теми дослідження. Факти ці можуть бути отримані з опублікованої літератури і будь-яких інших джерел. Дослідження з біології ускладнюються тим, що необхідно отримати експериментальні дані, зазвичай на великій вибірці і з великим числом повторень. Необхідно проводити безліч дослідів, найчастіше вони пов'язані з погодними умовами (жаби влітку), особливостями життєвої активності об'єктів дослідження тощо. Це вимагає великої самовіддачі від учнів, як за часом, так і інтелектуальної та організаторської [2, с.53].

Збір наукових фактів вимагає виконання певних правил:

По-перше, записи спостережень повинні робитися в спеціальних журналах спостережень або в польовому щоденнику невідкладно, як би спостерігач не сподівався на власну пам'ять. У записах можна застосовувати лише загальноприйняті в науці скорочення і умовні позначки. Зауважимо, щоб уникнути плутанини, записи повинні бути повними.

По-друге, будь-яке дослідження має за можливості документуватися не тільки записами, а й речовими зразками, що слугують доказом відкриттів, а також для контрольної перевірки або для проведення більш ретельного дослідження в лабораторних умовах. Останнім часом, з розвитком фото- і відеотехніки, доказом може бути і фото- або відеозображення.

По-третє, результати кожного спостереження, досвіду або експерименту повинні бути відтворюваними, тобто при повторенні будь-якого з проведених експериментів повинні бути отримані подібні результати. Необхідно враховувати, що будь-який досвід або опис потребують контролю і повторів. І якщо результати дещо відрізняються, слід оцінити їх за допомогою методів статистики.

По-четверте, отримані результати повинні бути однозначними і не давати можливості різного тлумачення.

Результати будь-якої роботи залежать від числа проведених дослідів, спостережень і їхньої обробки. Тому при під час вибору методики необхідно оцінити, скільки необхідно провести однотипних вимірювань, спостережень тощо і які застосовувати способи обробки первинних даних.

Дослідницька діяльність вимагає багато фізичних і моральних витрат, але має велике значення в навчально-виховному процесі. У ході розробки тієї чи іншої теми учень

- значно розширює свій кругозір,
- удосконалює такі навички як конспектування матеріалу, виділення головного і другорядного, аналіз відібраних фактів, підготовка самостійних аргументованих висновків.

Ця робота істотно впливає на розвиток мовлення, мислення, пам'яті дітей. Просто написати дослідження недостатньо, його потрібно представити і захистити, відповівши на питання слухачів і опонентів. А для цього необхідні добрі знання матеріалу, вільне володіння мовою і досить висока

швидкість мислення.

Співпраця керівника і учня під час написання роботи має виражатися не тільки в розкритті здібностей учнів, орієнтації їх на пізнання як цінність, але і в розвитку особистості самого викладача, здатного ефективно використовувати ввірені йому людські ресурси. Заняття дослідницькою діяльністю дозволяють розширити кругозір і учня, і керівника [7, с.314].

Наступний етап роботи – аналіз та оформлення наукових досліджень. Висновки робляться відповідно до поставленої мети і завдань. Вони повинні бути чіткими і зрозумілими навіть не фахівцеві. Ні для кого не секрет, що правильна оцінка результатів дослідження є однією з найбільш складних і водночас важливих завдань. Важливо навчити дітей вирішувати поставлені завдання до кінця, доводити будь-яку розпочату справу до логічного завершення.

Отже, розглянувши теоретичні основи організації дослідницької діяльності молодших школярів, ми дійшли висновків, що дослідницька діяльність – організована, пізнавальна творча діяльність учнів, за своєю структурою відповідає науковій діяльності, що характеризується цілеспрямованістю, активністю, предметністю, вмотивованістю і свідомістю. У молодшому шкільному віці дослідницька діяльність являє собою специфічну навчальну діяльність, яка передбачає наявність основних етапів, характерних для наукового дослідження і орієнтовану на відкриття особисто значущих для учня знань, формування дослідницьких умінь. Педагогічними умовами організації дослідницької діяльності молодших школярів є: ознайомлення молодших школярів зі змістом і технікою виконання досліджень, формування в учнів умінь самостійної роботи, формування умінь самоконтролю та розвитку творчих здібностей та ініціативи учнів.

Література

1. Артихович В. Розвиток образного мислення. Формування навичок творчо-дослідницьких здібностей / В. Артихович // Завуч (Шкільний світ). – 2006. - №2. – С.7-10.
2. Арцев М. Н. Учебно-исследовательская работа учащихся: Методические рекомендации для учащихся и педагогов / М.Н. Арцев // Завуч для администрации школ. – 2005. - №6. – С. 4-29.
3. Білик Н. Організація учнів профільних класів на наукову діяльність / Н. Білик, Л. Михайлик // Директор школи (Шкільний світ). – 2006. - №23-24. – С. 29-35.
4. Білоус. С. День науки Запорізького відділення Малої академії наук / С.Білоус // Фізика (Шкільний світ). – 2006. - №17-18. – С.1-4.
5. Босова Л. Л. Исследовательская деятельность на уроках информатики в V–VI классах / Л. Л. Босова // Информатика и образование. – 2006. - №6. – С. 36-42
6. Відділ інтелектуального розвитку гімназистів // Завуч (Шкільний світ). – К., 2007. - Том 4. – С. 23-28.
7. Войтович Т. Формування пошуково-дослідницьких здібностей учнів на уроках української мови в класі гуманітарного профілю / Т. Войтович // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. - №4. – С. 82-83.
8. Голобородько В. В. Наукова робота учнів / В. В. Голобородько // Управління школою. – 2005. - №2. – С.17-27.
9. Грабовець Г.А. Досвід експериментально-дослідницької роботи в умовах інформатизації школи / Г.А. Грабовець, Є.О. Іванов // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. - №5. – С. 47-50.

УДК 372.878:374.036

Ляо Бінь,

аспірант НПУ імені М.Драгоманова

Liao Binh,

graduate student of the National Pedagogical University
named after M. Drahomanov

ТЕРМІНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

TERMINOLOGICAL COMPONENT OF THE STUDY OF MUSICAL AND AESTHETIC COMPETENCE